

BEN KEJN

ZABORAVLJENA
LEGIJA

Prevela
Tatjana Bižić

■ Laguna ■

Naslov originala

Ben Kane

THE FORGOTTEN LEGION

Copyright © Ben Kane 2008

First published as THE FORGOTTEN LEGION in 2008
by Preface Publishing, an imprint of Cornerstone. Cornerstone is a part of the Penguin Random House group of companies.

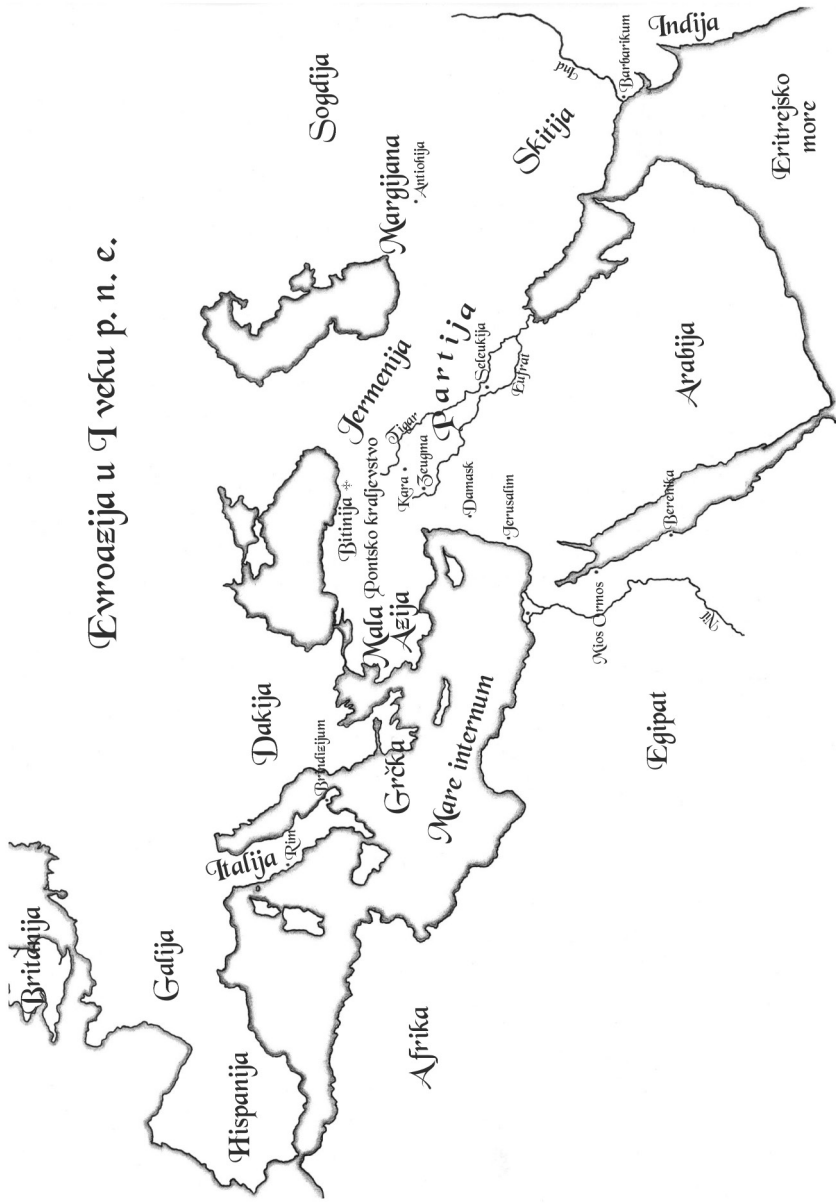
Translation copyright © 2024 za srpsko izdanje, LAGUNA

K. V. i P. v. G., sa zahvalnošću

*Na Eufratu Kras izgubi orlove, sina i vojnike,
I pogibe i sam na kraju.
„Parćani, čemu radost vaša?“ boginja kaza. „Stegove
Vratićete,
Osvetnik će doći da odmazdu sprovede zbog
Smrti Krasove.“*

Ovidije, *Fasti*

Evroazija u I veku p. n. e.

U svojoj Istoriji prirode Plinije Stariji opisuje kako su Rimljani koji su preživeli bitku kod Kare 53. godine p. n. e. poslati u Margijanu.

Ta oblast, koja se nalazi u današnjem Turkmenistanu, udaljena je više od dve i po hiljade kilometara od mesta gde su ti ljudi zarobljeni. Poslati da služe kao pogranična straža, tih deset hiljada legionara dospeli su dalje na istok nego većina Rimljana u čitavoj istoriji.

Njihova se priča, međutim, tu ne završava.

Kineski istoričar Ban Gu beleži 36. godine p. n. e. da su se vojnici Džidžija, nekog hunskog poglavice koji je vladao jednim od gradova na Putu svile, borili u „formaciji ribljih krljušti“. Taj pojam je jedinstven u kineskoj literaturi i mnogi istoričari smatraju da se odnosi na zid od štitova. U to vreme su se jedino Makedonci i Rimljani borili na taj način. Grčka vojna obuka bi morala u toj oblasti opstati duže od veka da bi imala nekakvog uticaja na te ljude. Zanimljivo je da se ta bitka odigrala svega sedamnaest godina posle Kare i nepunih osamsto kilometara od granice Margijane.

Dalje ka istoku, u Kini, nalazi se današnje naselje Ličan. Poreklo njegovog imena je neizvesno, ali naučnici smatraju da je naselje utemeljeno između 79. godine p. n. e. i 5. godine n. e., pod imenom Li Đijen, što je na starokineskom značilo Rim. Neobično veliki broj

njegovih današnjih žitelja ima belачke crte – plavu kosu, kukast nos, zelene oči. Trenutno se na obližnjem univerzitetu proučavaju uzorci DNK da bi se utvrdilo da li su ti ljudi potomci deset hiljada legionara koji su odmarširali na istok od Kare – u legendu.

Zaboravljene legije.

Prolog

Rim, 70. godina p. n. e.

O tkucala je *hora undecima*, jedanaesti čas, i ogromni grad je ležao okupan crvenim sjajem sunca na zalasku. Povetarac, prava retkost, davao je malo pokreta vazduhu između gusto zbijenih zgrada, donoseći olakšanje od letnje žege. Muškarci su izlazili iz svojih kuća i stanova da dovrše dnevne poslove, popričaju ispred radnji i popiju piće stojeći ispred uličnih krčmi s otvorenim pročeljima. Žudni povici trgovaca jagmili su se za pažnju prolaznika, dok su se deca pod budnim okom majki igrala na stepenicama. Odnekud iz centra grada, iz blizine Foruma, dopiralo je ritmično molitveno pevanje iz nekog hrama.

Bio je to čas za druženje, bezbedan, ali senke su se već izduživale u uskim uličicama i dvorištancima. Sunce se povlačilo s visokih kamenih stubova i kipova bogova, predajući ponovo ulice tamnijem i manje prijateljskom sivilu. Sedam brežuljaka u srcu Rima poslednji će ostati obasjani, sve dok mrak još jednom ne obujmi prestonicu. Uprkos poodmaklom dobu dana, Forum romanum je još vrveo od ljudi. S hramovima s jedne strane, a Senatom s druge, divovske arkade bazilika bile su pune prodavaca, pogađača sudbine, advokata i pisara koji su se za malim tezgama bavili

svojim zanatom. Doba dana je poodmaklo, ali neko će možda još hteti da mu se napiše testament, da mu se prorekne sudbina, da objavi optužbu protiv nekog ličnog neprijatelja. Ulični prodavci su kružili Forumom nudeći voćne sokove, mlake već satima. Političari koji su dokasno radili u Senatu žurno su izlazili, zastajući da razmene koju reč sa političkim saveznikom jedino ako nisu uspeli da izbegnu njegov pogled. Ugledavši gospodare gde dolaze, jedna grupa robova je poskakala sa stepenica u koje su bile ugrebane table za društvene igre. Trudeći se da ne povređuju plikove na ramenima izgorelim na suncu, brzo su podigli nosiljke i udaljili se.

Na hramskim stepenicama je ostala još šačica upornih prosjaka, u nadi da će naići neko ko će im dati milostinju. Nekolicina njih su bili osakaćeni, ali ponositi bivši vojnici nepobedivih legija, koje su Rimskoj republici donele njeno bogatstvo i status. Bili su u iscepanim ostacima uniforme – verižne košulje su sad već više bile čista rđa nego čelični prstenovi, smeđe tunike su se držale na samim zakrpama. Za bakrenjak bi prepričavali svoje ratne priče – o prolivenoj krvi, odsečenim rukama i nogama, drugovima pokopanim u tuđoj zemlji.

Sve za slavu Rima.

Iako je svetlost čilela, i Forum boarijum, na kome su se prodavale životinje, još je bio pun građana. Neproduta goveda rikala su od žeđi posle čitavog dana provedenog na suncu. Ovce i koze su se šćućurile jedne uz druge, prestravljene od smrada krvi s kasapskih panjeva na svega koji korak od njih. Vlasnici, sitni zemljoradnici i stočari iz okoline, spremali su se da ih poteraju na noćnu ispašu izvan zidina. Oko tezgji na Forum holitorijumu, gde se na prodaju nudila hrana, isto su se i dalje jatili kupci. Miris zrelih lubenica, bresaka i šljiva mešao se sa mirisima začina sa Istoka, sveže ribe i nedojedenog hleba. Željni da rasprodaju preostalo voće i povrće, prodavci su nudili pogodbu svakome čiji bi pogled uhvatili. Plebejke su tračarile dovršavajući kupovinu i polazeći u hramove da se na brzinu pomole. Robovi poslani da kupe potrepštine za gozbu najavljenu u poslednji čas psovali su dok je svetlost gasnula na nebu.

Izuzmu li se ti otvoreni gradski prostori, međutim, svako ko se još zatekao napolju žurio je u bezbedno okrilje svog doma. Nijedan pristojan Rimljanin nije imao želje da se nađe izvan kuće posle zalaska sunca, naročito u zapuštenim uličicama iza insula, prenaseljenih stambenih zgradurina u kojima je živela većina rimskog stanovništva. Noću su neosvetljene ulice bile carstvo lopova i ubica.

Prvo poglavlje

Tarkvinije

Severna Italija, 70. godina p. n. e.

Gavrان je skočio na glavu jagnjeće crkotine i zagledao se u Tarkvinija. Još je bio više od pedeset koraka od njega. Prezrivo je graknuo i snažnim kljunom ključnuo obnevidelu očnu jabučicu. Jagnje jedva ako je bilo staro tri dana, planinski vukovi su već pojeli ono mesa što je bilo na njemu.

Tarkvinije se sagnuo, uzeo kamenčić i namestio ga u pračku. Vitak, plavokos, imao je na sebi komotnu tuniku do bedara, opasanu u struku, a na nogama debele, jake sandale.

„Poštedi pticu. Nije ona ubila jagnje.“ Olen Esar je namestio iznošenu kožnu kapu, poravnavajući joj teme. „Gavrان samo pojede ono što ostane.“

„Mrzim što jede oči.“ Spremajuci se da otpusti pračku, Tarkvinije je u sporom luku zamahnuo kožnim remenom.

Starac je ućutao, zaklanjajući rukom oči od sunca. Dugo je gledao široka krila orlova mišara koji su lebdeli na toplim vazдушnim strujama i oblacima iznad njih.

Tarkvinije je napeto motrio, ne otpuštajući još pračku. Otkad ga je pogađać sudbine izabrao za učenika pre nekoliko godina, mladi Etrurac je naučio da obraća pažnju na sve što on govori i uradi.

Olen je slegnuo koščatim ramenima pod ogrtačem od sirove vune. „Nije ovo dobar dan da ubiješ svetu pticu.“

„Zašto ne?“ Uzdahnuvši, Tarkvinije opusti ruku s praćkom niz bok. „Šta je sad opet bilo?“

„Samo napred, mali.“ Olenov osmeh je ljutio Tarkvinija. „Radi šta hoćeš.“ Širokim pokretom ruke mahnuo je ka gavranu. „Imaš ti svoj put.“

„Nisam ja mali.“ Mršteći se, Tarkvinije ispusti kamenčić. „Imam dvadeset pet godina.“

Namrgođen samo zakratko, prodorno je zviznuo i dao znak rukom. Crno-beli pas koji je ležao u blizini jurnu na to u širokom luku uz strmu brdsku kosu, ne odvajajući oči od stada koza i ovaca koje su štrpkale nisku travu gore visoko. Smesta su ugledale psa i pošle još naviše.

Gavran je završio jelo i odlepetao.

Tarkvinije ga je pratio zlokobnim pogledom. „Zašto da ne ubijem tu gadnu pticu?“

„Stojimo na nekadašnjem Tinijinom* hramu. Svetilištu našeg najmoćnijeg boga...“ Olen je zastao da jače naglasi značaj svojih reči.

Oborivši pogled, Tarkvinije opazi jedan komad crvenog glinenog crepa kako viri iz tla.

„A iznad nas je dvanaest mišara.“

Tarkvinijeve oči su pretraživale svod iznad njih dok je brojao. „Zašto uvek govoriš u zagonetkama?“

Olen kucnu svojim kukastim štapom po komadu polomljenog crepa. „Nije mi prvi put danas, je li?“

„Znam da je dvanaest sveti broj našeg naroda, ali...“ Tarkvinije je posmatrao psa, koji je počeo da sateruje stado prema njima, kao što je njegov gospodar i želeo. „Kakve veze to ima s gavranom?“

„To jagnje je bilo dvanaesto jutros.“

Tarkvinije je računao na brzinu. „Nisam ti rekao za ono ranije u klancu“, reče zaprepašćeno.

* Tinija – vrhovni bog etrurskog panteona, ekvivalent Zevsa i Jupitera; božanstvo neba, groma, sunca i dana – samo ime je izvedeno iz etrurske reči za dan: *tin*. (Prim. prev.)

„Gavran je hteo da se nasiti tačno tamo gde su nekad prinošene žrtve“, zagonetno reče čitač budućnosti. „Najbolje da ga ostavimo na miru, a?“

Tarkvinije se mrštio, ozlojeđen što nije prvi primetio orlove i povezo ih s mestom gde su stajali. Suviše se bio zadubio u misli o tome kako će pobiti vukove.

Bilo je vreme da se pođe u lov na njih. Njegov gospodar Ruf Celije bio je zle ćudi i trpeo je ove Tarkvinijeve izlete samo zato što je posle toga mogao da ga ispituje o Oleni i stanju svojih stada. Plemiću neće biti drago da čuje da mu je nastradalo još jagnjadi i Tarkvinije je već strepeo od povratka na Celijevu latifundiju, ogromno imanje u podnožju planina.

„Kako si znao za jagnje u klancu?“

„Čemu sam ja tebe učio sve ove godine? Zapažaj sve!“

Olen se okrenuo, gledajući ono što više nije bilo tu. „Ovde je bilo srce moćnog grada Falera. Tarhon, osnivač Etrurije, izvukao je granice bronzanim plugom, nešto više od milje odavde. Pre četiri stoleća su baš ovuda gde mi sad stojimo vrveli Etrurci žureći svojim svakodnevnim poslom.“

Tarkvinije se trudio da zamisli taj prizor, koji mu je haruspeks opisivao toliko puta: veličanstvena zdanja i hramovi vestalskih devica, široke ulice popločane vulkanskim kamenom. Zamišljao je svetinu koja kliče na pesničarskim nadmetanjima, trkama i gladijatorskim borbama. Plemići predaju pobedničke vence pobednicima i sede na slavljima u čelu velikih gozbenih dvorana.

Oči mu se izbistriše. Od Falera, dragulja Etrurije, nije ostalo ništa osim nekoliko oborenih stubova i bezbrojnih komadića izlomljenog crepa i pločica. Dubina pada ponovo ga pogodi. Zbog duge bliskosti s haruspeksom prošlost njegovog naroda nikada nije prestajala da mu bude bolna.

„Uzeli su nam život kojim smo živeli, zar ne?“ Tarkvinije gnevno pljunu. „Rimska civilizacija je potpuno oponašanje etrurske.“

„Čak i fanfare koje označavaju početak ceremonija i borbenih manevara“, potvrdi Olen oporo. „Sve su nam ukrali. Pošto su nas satri.“

„Kurvini sinovi! Otkud im pravo?“

„Nebesa su tako naumila, Tarkvinije. Znaš ti sve to.“

Olen je dugo motrio mladića pre nego što je prešao pogledom na predeo koji se prostirao ka jugu i istoku. Jezero u podnožju planina se sjajilo, bacajući zaslepljujući odraz sunčevih zraka. „Ovde smo u srcu drevne Etrurije.“ Olen se osmehnuo. „Vadimonsko jezero nam je do nogu, temelji svetog grada pod nogama.“

„Mi smo manje-više poslednji čistokrvni Etrurci na svetu“, gorko reče Tarkvinije. Pošto su Rimljani porazili, a onda asimilovali njihov narod, preostalo je svega nekoliko etrurskih porodica koje su nastavljale da se venčavaju jedino s drugim Etrurcima. Jedna od njih je bila Tarkvinijeva. Pokolenje za pokolenjem njihove drevne tajne i obredi prenošeni su od haruspeksa do haruspeksa. Olen je pripadao dugoj lozi koja je poticala još od dana kada je etrurska moć bila na vrhuncu.

„Nama je sudbina predodredila da budemo poraženi“, odgovorio je vrač svom učeniku. „Ne zaboravi da kada su pre mnogo stoleća polagani kameni temelji hrama...“

„U zemlji je pronađena okrvavljena glava.“

„Moj predak Kalen Olen Esar objavio je da to predskazuje kako će jedan narod vladati čitavom Italijom.“

„I pogrešio je. Pogledaj nas sada!“, viknuo je Tarkvinije. „Nismo mnogo bolji od robova.“ Nije postojao gotovo više nijedan Etrurac koji je imao političke moći ili uticaja. Svi su bili siromašni zemljioradnici ili su, kao Tarkvinije i njegova porodica, radili na velikim posedima.

„Kalen je bio najbolji haruspeks u našoj povesti. Čitao je budućnost iz iznutrica kao niko drugi!“ Olen je uzbuđeno razmahivao čvornovatim rukama. „Taj čovek je znao ono što Etrurci u to vreme nisu mogli ili nisu hteli da shvate. Naši gradovi se nikada nisu ujedinili i zato su ih Rimljani, kad su postali dovoljno snažni, potukli jedan po jedan. Iako im je trebalo više od sto pedeset godina, Kalenova predviđanja su se pokazala kao tačna.“

„Mislio je na narod koji nas je pregazio.“

Olen je klimnuo glavom.

„Rimljani, gadovi.“ Tarkvinije hitnu kamen za gavranom, koji je već odavno bio odleteo. Ni slutio nije da se haruspeks u potaji divi njegovoj brzini i snazi. Kamen je leteo tako brzo da bi ubio čoveka ako bi ga pogodio.

„Teško je to prihvatiti, čak i za mene“, uzdahnu Olen.

„Naročito to kako gospodare nad nama.“ Mladi Etrurac potegnu nekoliko gutljaja iz mešine s vodom, pa je pruži svom učitelju. „Gde je sad pećina kad se pođe odavde?“

„Nije daleko.“ Haruspeks je pio dugim gutljajima. „Samo što danas nije taj dan.“

„Dovukao si me nizašta čak ovamo gore? Mislio sam da ćeš mi pokazati iznutrice i mač!“

„I ja sam mislio“, blago odvrati Olen. Starac se okrenu i pođe nizbrdo, pevušeći i oslanjajući se na štap. „Znamenja su, međutim, danas nepovoljna. Najbolje je da se vratiš na latifundiju.“

Osam je godina prošlo otkad je mladić čuo za gladijus Lucija Tarkvinija, poslednjeg Etrurca koji je kraljevao u Rimu, i bronzanu jetru, jedan od svega nekoliko postojećih modela na kojima su pogađači sudbine učili svoj zanat. Tarkvinije nije mogao da dočeka da vidi to drevno bronzano učilo. Olen mu je o njemu govorio u bezbrojnim svojim poukama. Mladić je, ipak, bio dovoljno pametan da se ne prepire sa svojim učiteljem. Još koji dan ionako ništa neće promeniti. Povukao je svoju naprtnjaču malo više na ramena, proveravajući jesu li se sve ovce i koze spustile.

„Svakako moram da dođem ovamo s lukom. Da provedem nekoliko dana ubijajući vukove.“ Govorio je lažno nemarnim tonom. „Ne sme čovek da pusti te gadove da pomisle kako mogu da se izvuku nekažnjeno.“

Olen umesto odgovora samo nešto progundā.

Tarkvinije ozlojeđeno zakoluta očima. Neće on bronzanu jetru videti dok haruspeks ne bude za to spreman. Zviznuvši psu da mu priđe uz nogu, pošao je za Olenom uskom stazicom nizbrdo.

Tarkvinije je ostavio haruspeksa da spava u kolibici na polovini puta niz planinu. Pas mu se sklupčao do nogu, drvo je tiho

pucketalo na ognjištu. Iako je bila blaga letnja noć, Olen je u kostima osećao zimu.

Mladić se pažljivo kretao ugaženim puteljcima kroz prostrana polja, maslinjake i vinograde oko Celijeve ogromne vile. Kad je konačno stigao do nje, debeli zidovi od krečnjaka još su bili mlaki od sunca.

Bedne robovske udžerice i jednostavne poljske kuće u kojima su stanovali radnici obavezani dugom nalazile su se iza glavnog kompleksa. Tarkvinije je do njih stigao ne ugledavši ni živu dušu. Većina tih ljudi ustajala je u cik zore i odlazila na počinak sa zalaskom sunca, zahvaljujući čemu je bilo prilično lako umaći i vratiti se po mraku.

Tarkvinije zastade na kapijici malog dvorišta i osmotri pomrčinu, ali nije video ništa.

Nečiji glas razbi tišinu.

„Gde si ti bio celog dana?“

„Ko je to?“, oštrim šapatom upita Tarkvinije.

„Posrećilo ti se pa predradnik spava. Inače bi te izbatinali!“

Tarkvinije se opusti. „Olen me je podučavao o našim precima, oče. To je mnogo važnije nego kopanje u poljima.“

„Što bi se čovek mučio time?“ Onizak, debeo čovek izgega se na vidik, s amforom u rukama. „Gotovo je s nama Etrurcima. Onaj kasapin Sula se postarao za to.“

Tarkvinije uzdahnu. Bila je to njihova stara prepirka. Naslutivši priliku da povrate nešto malo nezavisnosti, mnoge od preostalih etrurskih porodica i klanova pristupile su Marijevim snagama u građanskom ratu pre gotovo dve decenije. Kockali su se i užasno izgubili. Izginulo ih je na hiljade. „Marije je izgubio. I mi s njim“, prošaputao je. „Ne znači da zato treba da zaboravimo stare običaje.“

„To nam je bila poslednja prilika da ustanemo i povratimo staru slavu!“

„Pijan si. Opet.“

„Ja sam barem radio čitav dan“, odbrusi mu otac. „Ti samo ideš za tom nastranom budalom i slušaš njegova trabunjanja i lagarije.“

Tarkvinije je govorio tiho. „Nisu to lagarije! Olen me uči tajnim obredima i znanjima. Neko mora da upamti. Pre nego što sve bude zaboravljeno.“

„Radi šta hoćeš. Republika se sad više ne može zaustaviti.“ Sergije glasno srknu vino. „Ništa više ne može da ustavi njene klete legije.“

„Vraćaj se na spavanje.“

Tarkvinijev otac je netremice gledao svetište u prikrajku dvorišta. Tu je provodio vreme kad je bio trezan. Tamo su se sve uljanice utrnule. „I bogovi su nas napustili“, promrmlja on.

Tarkvinije gurnu oca, koji se nije opirao, prema njihovoj tesnoj, vlažnoj izbi. Vino je nekada ponositog ratnika svelo na samotnog i sumornog pijanca. Pre svega koju godinu otac je u potaji učio Tarkvinija da se služi oružjem. Sada je Tarkvinije bio podjednako vešt s gladijusom i s etrurskom bornom sekirom.

Jeknuvši, Sergije se sruši na slamaricu na kojoj je spavao s Fulvijom, Tarkvinijevom majkom, i smesta zahrka. Mladić je legao na drugi kraj prostorije i slušao glasno hrkanje. Tarkvinije se brinuo za oca: koliko se opija, neće poživeti duže od još nekoliko godina.

Dugo nije mogao da zaspi, a kada je zaspao, dođe mu živ san. Gledao je kako Olen prinosi na žrtvu jagnje u nekoj pećini koja mu nije bila poznata i pori žrtvi utrobu da bi mogao da pročita budućnost iz iznutrica. Tarkvinije se osvrtao po mračnoj pećini, ali nije video ni bronzanu jetru ni mač o kojima mu je Olen govorio toliko puta.

Starcu se lice izmeni dok je razgledao jagnjeće iznutrice. Tarkvinije ga je dozivao, ali nije uspevao da mu privuče pažnju. Učitelj kao da ga uopšte nije bio svestan. Umesto u njega, prestrašeno je gledao ka ulazu u pećinu, ali Tarkvinije nije mogao da vidi šta ga toliko plaši. Haruspeks je jetru tamne boje višnje stavio na bazaltnu ploču i napeto je proučavao. S vremena na vreme je zastajao da se zagleda napolje, i izgledalo je da mu strah svaki put pomalo popušta. Tarkviniju se činilo da je prošao čitav vek, a onda je Olen vedro klimnuo glavom i seo naslonjen na zid da čeka.

Uprkos tome što je izgledalo da je njegov učitelj sada zadovoljan, Tarkvinija je obuzela strepnja, koja je jačala, i jačala, sve dok nije postala neizdržljiva.

Otrčao je do ulaza u pećinu.

Piljeći niz strmi planinski obronak, on vide Celija kako se penje s desetoricom legionara, odlučnih, smrknutih lica, s isukanim mačevima. Ispred njih je trčao čopor krupnih lovačkih pasa.

„Beži, Olene! Beži!“ , kriknu Tarkvinije.

Konačno je izgledalo da ga je vrač prepoznao. „Da bežim?“ Grleno se nasmejao. „Slomio bih vrat tamo napolju.“

„Vojnici dolaze da te ubiju! Celije ih vodi!“

U Olenovim očima nije bilo ni traga straha.

„Moraš da bežiš. Smesta!“

„Kucnuo je moj čas, Tarkvinije. Idem svojim precima. Ti si poslednji haruspeks.“

„Ja?“, zaprepasti se Tarkvinije. Za sve ove godine učenja, nje-mu ni nakraj pameti nije palo da ga starac odgaja da ga nasledi.

Olen ozbiljno klimnu glavom.

„Jetra i mač?“

„Već ih oboje imaš.“

„Nemam!“ Tarkvinije grozničavo zamaha rukama.

Olen ponovo kao da ga nije čuo. Ustao je i pošao prema prilikama koje su se ukazale na ulazu u pećinu.

Tarkvinije oseti kako ga je neko zgrabio za mišicu. Pećina mu je lagano čilela pred očima dok se vraćao u budno stanje. Imao je očajničku potrebu da sazna šta se desilo s Olenom, ali ništa više nije video. Prenuo se s trzajem. Majka je stajala nad njegovom slamaricom, gledajući ga zabrinuto.

„Tarkvinije?“

„Nije ništa“, protisnu on. Srce mu je tuklo. „Vrati se da spavaš, majko. Moraš da se odmoriš.“

„Vikao si, pa si me probudio“, prekori ga ona. „Probudio bi ti se i otac da nije pijan.“

Tarkviniju se steže stomak. Olen mu je uvek govorio da nikome ne spominje ništa o onome čemu ga on uči. „Šta sam vikao?“

„Slabo sam šta razumela. Nešto o Oleni i bronzanoj jetri. Poslednja od njih je izgubljena odavno.“ Fulvija se namršti. „Da se nije taj stari razbojnik dokopao neke?“

„Ništa mi nije rekao o tome“, snađe se glatko Tarkvinije. „Idi da spavaš. Moraš zorom da ustaneš.“

Pomogao je Fulviji da se vrati na suprotnu stranu izbe, a srce mu se stezalo jer su joj leđa tako pogrbljena i jer je staje toliko napora da se ponovo pruži na niski ležaj. Godine teškog rada telesno su mu osakatile majku.

„Moj snažni, pametni arune.“ Fulvija ga je oslovila osveštanom starom rečju za najmlađeg sina. „Sudbina ti je predodredila da postigneš nešto veliko. Osećam to u kostima.“

„Pssst.“ Tarkvinije se s nelagodom osvrnuo oko sebe. Celije nije voleo da se u govoru koriste stare nerimske reči. „Moraš da uhvatiš malo sna.“

Fulvija se, međutim, nije dala omesti. „Znam to otkad sam ti videla mladež. Isti je takav imao Tarhon. Nismo mogli da ti damo nijedno drugo ime nego Tarkvinije.“

Mladić snebivljivo protrlja crveni trouglasti mladež sa strane na vratu. Viđao ga je samo s vremena na vreme u odrazu na vodi, ali haruspeks ga je često spominjao.

„Ne čudi me što si privukao Olenu pažnju. Uči te svetim obredima, tera te da učiš jezike od robova iz tuđine.“ Fulvija je sva narasla od ponosa. „Stalno govorim tvom ocu. Nekad me je slušao. Otkad ti je brat poginuo boreći se protiv Sule, ne zanima ga ništa osim gde mu je sledeći krčag vina.“

Tarkvinije je s tugom osmotrio usnulog oca. „Nekad je bio gordi Rasenin ratnik.“

„U dubini duše uvek je bio Etrurac“, šapnu njegova mati. „Isto kao i ti.“

„Ima i dalje mnogo razloga da budemo ponosni na svoj narod.“ Poljubio je majku u čelo, na šta se ona osmehnu, sklapajući umorne oči.

Umeće haruspicije još je živo, majko. Etrurci neće biti zaboravljeni. Nije to izgovorio naglas. Sergije nije razgovarao ni sa kim,

ali Fulvija je bila sklona ženskim čeretanjima, a bilo je životno važno da Celije ne sazna istinu o njegovim odlascima kod Olena.

Tarkvinije se i sam zavuče u postelju. Zaspao je kad je nebo na istoku već počinjalo da bledi.

Narednih dana nije bilo mnogo prilike da pođe u lov na vukove niti da ode do Olena. Bilo je još malo pa vreme da se sakuplja letina, i na imanju je tada bilo najviše posla. Breme se za robove i porodice koje su bile u dužničkom ropstvu kao Tarkvinijeva učetvorostručilo.

Ruf Celije se vratio iz Rima da nadgleda važne poslove. Mnogi su pretpostavljali da je u Rim išao da prikupi novca ne bi li malo podupro ćopavo finansijsko stanje. Riđi zemljoposjednik je bio tipični predstavnik rimske plemićke klase: dobar u ratu, slab u trgovini. Deset godina ranije, kada je cena žita počela naglo da pada usled velikog povećanja uvoza sa Sicilije i iz Egipta, Celije nije uspeo da uoči to kretanje. Dok su njegovi promućurniji susedi preusmerili čitave svoje latifundije na gajenje unosnijeg grožđa i maslina, samouvereni bivši vojni starešina istrajno je ostao pri pšenici. Za svega deset godina imanje koje je donosilo znatnu zaradu dovedeno je na ivicu propasti.

Nije bilo potrebno mnogo vremena pa da jeftino uvozno žito izazove bankrotstvo vlasnika hiljada malih imanja širom Italije. Među njima se našla i Tarkvinijeva porodica. Veliki zemljoposjednici su iskoristili priliku i uvećali svoja imanja nauštrb drugih. Ubrzo im je zatrebala i nova radna snaga, pa su tu potrebu popunile na hiljade robova, ljudskog plena dovedenog iz rimskih osvajanja. Sergije i njegova porodica su, iako su bili rimski građani, imali sreće da dobiju kod Celija posao pod ugovorom, tako da su bili nešto malo plaćeni. Bar su bili plaćeni. Zbog velikog priliva robova, drugi nisu imali toliko sreće i gladno seljaštvo je pokuljalo u gradove. Potreba za besplatnim žitom koje je deljeno sirotinji porasla je još više.

Ako je Celije išao kod zajmodavaca u prestonici, činilo se da je posao s njima obavio uspešno. Plemić je bio izvanredno raspoložen i svakog jutra je u dvorištu raspoređivao ljude na poslove.

Tarkvinija je izabrao za žetelački posao, kao i svake od prethodnih osam godina otkako je Tarkvinije s roditeljima došao na imanje. Trebalo je požnjeti ogromne njive pod pšenicom i raži i sadenuti požnjeveno žito u stogove. Bilo je to teško kulučenje i trajalo je od videla do nevidela nedelju dana ili i duže. Već preplanula od penjanja po planini, Tarkvinijeva koža imala je tamnu boju mahagonija. Na uživanje nekih robinja na imanju, kosa mu je pritom postala još plavlja. Bila je duga, pa je prikrivala mladež na vratu.

Fulvija sada više nije imala dovoljno snage za težačenje, pa je s drugim starijim ženama nosila hranu i vodu onima koji su radili u poljima. Celije je ranije pokušavao da natera muškarce da rade ceo dan bez predaha, ali je pretprošlog, izrazito žarkog leta, isuviše njih padalo u nesvest od žeđi i vrućine, a jedan je i umro. Plemić je shvatio da je kratak predah svakog dana jeftiniji nego mrtvi radnici.

Četvrtog dana sunce je tuklo s pakosnom silinom. Fulvijin dolazak posle podneva s kolima koja su vukle mule, punim vode, hleba i korenastog povrća, bio je i više nego radosno dočekan. Fulvija je kola zaustavila u senci jednog velikog drveta i svi se okupiše oko njih.

„Imam malo sira“, šapnu Fulvija Tarkviniju tapšući dlanom nešto umotano u krpu što je držala pored sebe.

Tarkvinije joj namignu.

Svi žeteoci su bili nagi izuzev krpe omotane oko bedara i sandala, a srpove su zadenuli u kožne opasače koje im je Celije nabavio. Robovi su, da ne bi pokušali da pobegnu, nosili teške bukagije oko nožnih članaka. Celijevi robovi su, baš kao i robovi svih velikih zemljoposjednika, poticali sa svih strana Sredozemlja. Judejci, Španci i Grci lili su znoj pored Nubijaca i Egipćana. Pregladneli ljudi su malo govorili dok su jeli i uskoro su sve korpe s hranom ostale prazne. Jedva da je koja mrvica prosuta za vrapce koji su im, puni nade, ključali oko nogu.

Mavro, jedan od robova Grka, žalostivo je žvakao poslednji zalogaj hleba. „Šta ne bih dao za komad mesa! Možda ćemo dobiti malo za Vinalije rustike, kad oberemo grožđe.“

„Celije je škrtica! A sad ima i stvarnih briga oko novca“, podrugnu se Dekster, žilav bivši legionar odnekud s juga; on im je bio vilikus, predradnik. „Olen ipak, reklo bi se, jede mesa do mile volje, a?“

Ostali radoznalo pogledaše u Tarkvinija, za čije su odlaske u planinu kod starca svi znali.

„Kladim se da ga taj čarobnjak vazda hrani jagnjetinom!“, reče neko.

„Zato ti ideš tamo gore?“ Zavidljiv prisenak obojio je Mavrovo tamnoputo lice.

„Ne. Nego da ne čujem tebe kako stalno kukaš.“

Ljudi prasnuše u smeh, na šta poplašene ptice prhnuše u vazduh.

Predradnik zaškilji u Tarkvinija, s čudnim pogledom u oku.

„Ruku na srce, provodiš mnogo vremena gore u planini. Šta te toliko vuče tamo?“

„Hoće da utekne od ove klete vrućine!“, dobaci Sulin, jedan zdepasti rob. Svi zažamoriše, slažući se. Bilo je vrelo kao u peći. Nepožnjevena pšenica treperila je i njihala se na jari.

Tarkvinije je ćutao, puštajući jednoličnu pesmu zrikavaca da ispunjava vazduh.

„Znači šta?“ Dekster je odsutno trljao stari ožiljak.

„Šta me sad pitaš?“ Zabrinut zbog predradnikovog neočekivanog zanimanja, Tarkvinije se pretvarao da je začuđen.

„Jede li taj ljudi vrač meso svaki dan?“

„Samo ako nađe mrtvo jagnje ili jare.“ Tarkviniju pođe voda na usta. Bezbroj puta je s Olenom jeo tek ispečeno meso. „Inače ne. Gospodar mu ne bi dozvolio.“

„Gospodar!“, podrugnu se Dekster. „Celije blage veze nema koliko je koza i ovaca gore. Često govori da je osmoro jagnjadi na deset ovaca godišnje dovoljno.“

„Slab je to priplod“, pakosno dobaci Mavro.

„Niko osim Olena neće da čuva stada gore pod vrhom.“ Sulin napravi znak za teranje zla od sebe. „Previše je duhova i divljih zveri oko tih mrtvačkih gradova.“

Svima se u očima ukaza strah.

Ulice nanizanih grobova na grobljima nedaleko od ruševina Falera bile su moćan podsetnik na prošlost te oblasti i malo bi se koji veleposednik drznuo da im se približi, čak i u po bela dana. Cela planina je bila na zlu glasu zbog sumanutih oluja, vučjih čopora i surovih vremenskih prilika. Etrurski bogovi su još obitavali tu.

„Zato ga Celije i ostavlja na miru.“ Tarkvinije je hteo da preusmeri razgovor na nešto drugo. Košmar koji je usnio prošle noći još mu je bio živ u glavi. „Onaj deo tamo smo skoro požnjeli.“ Pokazao je na jedan deo njive. „Mogli bismo i da ga sadenemo do večeri.“

Dekster se začudi. Obično je morao da pripreti da bi se ljudi ponovo pokrenuli posle odmora. Iskapio je još jedan krčag vode. „Nazad na posao, momci. Ne terajte me da se razmahnem ovim“, pripretilo je potapkaški bič za pasom.

Ljudi se odvukoše preko strnjike ka nepožnjevenoj pšenici. Neki su preko ramena dobacivali opake poglede Tarkviniju, ali niko se nije usudio da se opire nadzornikovojoj volji. Niti njegovom biču. Dekster je unajmljen da sve Celijeve radnike primora da se drže reda, i on se pri tome služio sirovom silom.

Fulvija je sačekala da se ostali malo udalje, pa je onda, lukavo se smeškajući, tutnula sinu zavežljajčić u krpi.

„Hvala ti, majko.“ Tarkvinije je poljubi u čelo.

„Bogovi te blagoslovili“, rekla je Fulvija, puna ponosa.

„Dekstere?“ Čim je njegova mati okrenula mule i kola, Tarkvinije požuri za mišićavim vilikusom. „Evo malo slasnog kozjeg sira za tebe.“

„Daj 'vamo da vidim!“ Dekster željno pruži ruke. Probao je komadić i osmehnulo se. „Svaka čast Fulviji. Gde je ovo nabavila?“

„Ima ona svoje načine.“ Svi su znali da oni što rade u kuhinji mogu da dođu do hrane o kojoj ostali mogu samo da sanjaju. „Nadao sam se...“

„Da ćeš danas ranije završiti?“ Dekster se gromoglasno nasmeja. „Nije za to dovoljna jedna gruda sira. Celije bi mi odsekao jaja ako te opet uhvati da izvrđavaš posao.“

„Nije to.“ Tarkvinije se izlagao opasnosti da bude išiban zbog drskog obraćanja, ali ga je izraz koji je ranije video na Deksterovom licu brinuo. „Nadao sam se da ćeš mi reći ako gospodar nešto smeru. S Olenom.“

Deksteru se skupiše oči.

Haruspeks se dugo kretao negde na ivicama života Celijeovog imanja, ali trpeli su ga jedino zato što je umeo sa životinjama i što se držao po strani od svih. Kao i većina Rimljana, Celije je bio krajnje nenaklonjen svima koji bi izvodili drevne etrurske obrede, a ni Dekster nije bio ništa drugačiji.

Tarkvinije je slutio da predradnik nešto zna.

Obojica su ćutali nekoliko trenutaka.

„Nabavi mi mesa pa ću razmisliti“, reče Dekster. „Sad se vraćaj na posao.“

Tarkvinije poslušao. Čim budu požnjeli pšenicu, ponudiće se da pođe u lov na vukove. Celije je znao da vukovi tog leta kolju stada na nižim planinskim obroncima, pa bi možda mogao da ga pusti pre nego što budu prešli na berbu grožđa i maslina. A čim se bude našao u planini, Tarkvinije lako može da zakolje Deksteru jagnje. Bilo je to kockanje, jer nije mogao da zna hoće li se nadzornik držati pogodbe, ali nije imao drugog načina da sazna šta je Celije naumio. Posle tolikih godina koje je proveo kao Olenov učenik, Tarkvinije je sad već imao vrlo izoštrjena čula. Prvo san, pa posle Deksterovo propitivanje – bio je siguran da će se nešto dogoditi haruspeksu.

„Življe to malo!“ Dekster pucnu bičem. „Ti si hteo da se što pre vratiš na posao.“

Tarkvinije je levom rukom uhvatio dozrele stabljike, pa se glatkim pokretom savio da ih preseče blizu tla, odložio ih iza sebe i okrenuo se da uhvati novu rukovet. S obe njegove strane drugi muškarci su ponavljali iste ritmične pokrete, krećući se istrajno napred preko njive. Taj su posao Etrurci obavljali ovde u vreme žetve stolećima i to znanje je umirivalo Tarkvinija dok je radio, zamišljajući svoje pretke pre nego što su stigli Rimljani zavojevači.

Drugo poglavlje

Velvina

Rim, 70. god. p. n. e.

Nedaleko od Foruma sedam mlađih plemića išlo je jednom prašnjavom sporednom ulicom. Skupe bele toge bile su im ispolivane vinom, jer pijančili su već poduže vreme. Tog dana su obišli polovinu krčmi na svih sedam brežuljaka. Razgovarali su bučnim, nadmenim glasovima, ne mareći ko će ih čuti. Pratili su ih robovi naoružani okovanim batinama i noževima, noseći baklje.

Neko glasno opsova i krupni čovek na začelju posrnu i nasloni se na zid neke kuće. Presamitio se i povratio, za dlaku promašivši vlastite kožne sandale.

„Ama polazi!“, viknu obrijan, kratko ošišan čovek orlovskog nosa, kome se po glasu jasno čulo da mu je drug koji povraća smešan. „Imamo da pijančimo još satima!“

Iznad njih se s treskom otvoriše kapci na nekom prozoru. „Idi pa povraćaj negde drugde, gade!“

Brišući izbljvak s usana, krupni plemić podiže pogled naviše u mrak.

„Ja sam konjanik Rimske republike. Povraćam gde ja hoću. Sad se gubi ako nisi željan poštenih batina!“

Uplašen vikačevim visokim položajem i njegovim telohraniteljima, kućevlasnik brže-bolje uzmače.

Pijanci zaurlaše od smeha. Glup je onaj ko traži kavgu s družinom plemića. Navodno su svi građani bili jednaki, ali Rimom je zapravo vladala elita koju su činili senatori, konjanici ili ekviti, i najbogatiji zemljoposednici. Aristokratske porodice su činile kliku u koju je spolja bilo praktično nemoguće stupiti, osim ako bi neko stekao ogromno bogatstvo. Ta malobrojna klasa upravljala je sudbinom Rimske republike.

Onaj krupajlija je ponovo povraćao. „Šugavi plebejci“, reče on oslanjajući se mesnatom ručerdom drugu o rame. „Samo polako, družte stari. Noge me ne služe baš najbolje.“

„Prosta svetina ne služi ni za šta naročito“, složi se drug s njim. „Osim za teške poslove i za vojsku.“

Većina družine se smeškala, ali zdepasti riđi čovek na čelu nestrljivo podviknu: „Mrdajte već jednom! Tek treba da stignemo do Lupanara!“

Plemići živnuše na pomen najčuvenije rimske javne kuće, čiji su specijaliteti bili čuveni širom Italije. Čak se i u najpijanijima probudilo zanimanje.

„Nikad srećan dok nešto ne kresneš, a, Celije?“, odvrati mu onaj mršavi. U glasu mu se pomalo osećala oštrina.

„Najbolji kurvarnik u gradu. Trebalo bi da probaš.“ Celije protrlja ruke, uživajući unapred. „Nigde nećeš naći lepše ženske posle mešine vina.“

„Kažu da su im taman stigle nove robinje iz Germanije.“ Krupajlija pročišti grlo. „Samo mi najpre treba još vina!“

„A onda kurve!“, pljesnu ga Celije po ramenu.

„Ako bude mogao da mi se digne!“

„Meni isto!“, nasmeja se najstariji među njima, kome je bilo četrdeset pet.

„Ideš li? Ili te žena čeka kod kuće?“

Mršavi se otrovno osmehnu. To zajedanje je čuo već bezbroj puta. Koren mu je delimično bila zavist zbog gorde loze od koje mu je žena poticala, a delimično odanost koju je gajio prema njoj.

Nikakva pijana zajedanja, međutim, nisu mogla da ga uznemire. Celoj družini je bilo poznato njegovo suzdržavanje i pribranost, i on nije imao nameru da kvari taj utisak o sebi.

„Ako su te ženske stvarno tako zgodne, mogao bih i da zapadnem u iskušenje. Samo što je najverovatnije da su to neke boginjave babetine!“

Ostali se nasmejaše, željni da ugone moćnom drugu. Bio je to političar koji je preživeo krvave čistke Lucija Kornelija Sule, naslednika Cine i Marija, prvih sudiktatora Rima. Uprkos mnogim pretnjama, odbio je da se razvede od žene, kćeri jednog Sulinog neprijatelja. Pošto su njegova porodica i pristalice mesecima preklinjali Sulu, diktator je povukao smrtnu presudu. Sulino predskazanje da će taj ambiciozni plemić na kraju zbaciti rimsko plemstvo u međuvremenu je zaboravljeno i sada je on u očima javnosti bio jedan od najugledniji mlađih ljudi.

„Povali onda nekog dečka!“, prasnu Celije. „Žene ostavi nama.“

Plemić protrlja orlovski nos. „Mislio sam da su ionako sve kod tebe kući.“

Celije steže pesnice.

„Manite se, vas dvojica. Svi smo mi prijatelji ovde“, reče im dežmekasti Aufdijje. Inače veseljačko, lice mu se beše uozbiljilo. Zbog dobre čudi bio je omiljen među svima.

Mršavi, spretna političar u svakom trenutku, sleže ramenima. „Nemam želje za svađom.“

„Šta ti kažeš, Celije? Ostavljamo ovo ružno raspoloženje za sobom?“

Gnevno grizući usnu, riđi ipak klimnu glavom. „U redu.“

Pristanak nije bio iskren, ali bilo je to dovoljno Aufdiju, koji se okrenu ostalima. „Gde nam je sad najbliža gostionica?“

„Na suprotnoj strani od Foruma, iza Kastorovog hrama.“ Krupni konjanik se dotetura na čelo. „Za mnomo.“

Ubrzo zatim su svi sedeli za stolom među kamenim zidovima krčme. Smrdelo je na jeftino vino i znoj. U držačima su se dimile trščane baklje, čađaveći zidove i bacajući duge rasplesane senke. Bila je to najobičnija krčma, s jednom prostorijom u prizemlju i

stanovima za izdavanje na tri ili četiri sprata iznad. Prostorija je bila puna glasnih razgovora. Za nekim stolovima su bacali kocke, za drugima su muškarci obarali ruke za pare. Uprkos tome što su ih pratili telohranitelji, novopridošlima nije bilo prijatno, jer se ovo mesto nije ubrajalo među ona na koja su obično odlazili da se opijaju. Nenavikli na plemiće u svom društvu, mnogi od ostalih gostiju u krčmi nepoverljivo su zirkali ka njima.

„U šta vi blenete?“, obrecnu se Celije.

Najbliži pijanci brže-bolje odvrtiše pogled.

Celije s pakosnim pogledom mahnu glavom i najkрупniji robovi smesta prođoše i stadoše iza radoznalih građana. Kad je ponovo klimnuo, neki izvukoše dvojicu napolje, dok su ostali stajali čuvajući ulaz. Prijatelji odvučenih ljudi nemoćno su sedeli i slušali krike spolja. Čak se ni ogromni vratar krčme nije usudio ni da zucne.

„Ovako nećeš steći prijatelje, Celije“, primeti mršavi plemić.

„Kome ovaj ološ treba za prijatelje.“

„Tuci plebejce kad je potrebno.“ Mršavi okrznu pogledom vrata. „Inače ih pusti na miru.“

„Uvek si ti najpametniji, je li?“

„Ovi ljudi nisu robovi.“

„Plemići mogu da rade šta god hoće.“

„Ako hoćeš da te podrže da bi dobio mesto u Senatu, samo nastavi tako da se ponašaš.“

Celije opako izvi usnu, ali ništa ne odgovori.

„Mi ekviti smo najmoćniji ljudi u najjačoj državi na svetu. Ovi ljudi to već znaju, Celije. Vladaj njima služeći se poštovanjem, a ne strahom.“

Neki iz društva su klimali glavom, ali riđi se samo namršti.

„Zar nema nikakvog boljeg mesta blizu?“ Aufidije je malčice stišao glas. „Ovo je rupčaga.“

Većina ih se okrenu Celiju, samoproглаšenom stručnjaku za javne kuće. „Vino jeste gore nego konjska pišaća, a i gosti su ispod nivoa, ali odavde nije daleko do Lupanara“, reče Celije, srećan što je ponovo u središtu pažnje. Iskapio je vino iz svog krčaga. „Da

popijemo koju ovdje. Onda možemo nekim plavim kurvama da damo šta im sleduje!“

Svi su klimali glavom, izuzev mršavog čoveka. „Ja ću kući posle ovoga.“

„Šta? Da nas tek tako izneveriš?“ Krupajlija napuni svom prijatelju kupu, pa je gurnu preko stola, prosipajući vino.

„Moram da se pripremim za raspravu sutra u Senatu.“

„Duh bolje struji posle noći u sedlu!“ Aufidije je propratio reči opscenom gestikulacijom, izazivajući buru smeha.

„Hteo bih da postanem kvestor sledeće godine, družo moj. Takav položaj ne pada čoveku u krilo sam od sebe.“ Kao konzulski pomoćnik, mršavi čovek bi imao priliku da nauči mnogo o tananijim nijansama zakonodavnog sistema Republike, pa možda čak i da upravlja nekim delom javnih finansija. Bilo bi to dragoceno političko iskustvo, koje bi ga pripremito za uspon u viši red, među pretore.

„Jupiterovih mu jaja, zar ti nećeš nimalo da se razvedriš?“, obrecnu se Celije, svestan da bez nekog moćnog pokrovitelja on sam nema nikakvih izgleda da bude izabran na takav položaj.

„Ima smisla u ovome što čovek kaže“, priznade Aufidije. „Kad budeš ušao među magistrate, ovakvih noći neće više bivati često.“

„Svestan sam toga.“

„Ostani onda s nama u provodu!“

„Radije bih da odlučujem o putu kojim će ići Republika. Vi slobodno tucajte kurve čitavu noć.“

„Nisi ti jedini koji ima važan posao.“

„Oprostite“, brzo se izvini on. „Nisam mislio nikoga da uvredim.“

„Zar nisi?“ Celije je stezao ivicu stola toliko jako da su mu zglobovi pobeledi. „Nisi još kvestor. Još si ekvit, kao i svi mi ostali! Đubre nadmeno!“

Pogled mršavog čoveka postade leden. Gledali su se oči u oči.

„Ma daj, Celije“, umeša se Aufidije. „Što ti brže kurve zaglade to mrštenje, tim bolje!“

Riđi se prisili da se osmehne.

Oči mršavog ostadoše hladne kao led.

„Celijevim mudima treba glađenje više nego čelu.“

Većina ih se nasmeja na tu šalu.

Plemići su nastavili da piju i razgovaraju, ali je živahna prijateljska atmosfera iščilela. Na kraju razgovor potpuno utihnulo. Usred graje koja je vladala u krčmi, to je primetilo samo društvo za stolom.

„Ko je za Lupanar?“ Aufidije iskapi kupu. Odgovori mu oduševljen hor.

Prateći Celija, društvo se istetura na ulicu s dubokim kolotečinama. Dva ispružena tela ležala su u blatu koji korak od vrata. Celije ritnu bližeg u stomak. „Neće nas brzo zaboraviti.“

Mršavi čovek s neodobravanjem skupi usne.

Nisu daleko odmakli kad se Celije sudari s nekom devojkom koja je žurila kroz polumrak. Naletевši na njega, devojka pade, a iz korpe joj se prosu meso i povrće.

Prepoznavši robinju po tankim lancima oko zapešća, Celije je ošamari dok je ustajala. „Gledaj kud ideš! Kučko trapava!“

Devojka s krikom ponovo pade u osušeno blato, a iznošena haljina se zadiže uz vitke, lepe noge.

„Nije ona mislila ništa loše, Celije“, reče Aufidije pomažući devojci da ustane.

Bilo joj je oko sedamnaest godina i bila je vrlo lepa, tamnokosa, plavih očiju. Uznemirena pred plemićima, naklonila je glavu da im zahvali.

„Oprosti, gospodar“, izvinila se ispod glasa, okrećući se da se udalji.

Celije nije imao nameru da je pusti. Video je koliko je lepa.

Zgrabio je prostu tanku haljinu i pocepao je spređa do struka, ogolivši jedre grudi. Devojka vrisnu od straha i stida, ali Celiju je već proključala krv. Potpuno joj je pocepao haljinu s ramena.

Devojka uzmače, ali joj dvojica drugih zatvoriše put. Svesni da ne mogu da joj pomognu, robovi telohranitelji se diskretno povukoše u senke. Nije bilo nikoga ko bi pomogao usamljenoj robinji. Od sumraka do svitanja rimske ulice su bile carstvo bezakonja. Samo su se glupi usuđivali da izađu bez naoružane pratnje. Ili neka robinja koju su poslali da nešto obavi.

„Molim te, gospodaru.“ Devojci je glas drhtao. „Nisam mislila ništa loše.“

Ostali su zamrmljali slažući se. Samo su mršavi čovek i Aufidije ćutali.

Devojka zajeca od straha.

„Pusti je.“

„Šta si rekao?“, upita Celije u neverici.

„Čuo si me.“

„Truni u Hadu!“ Tresući se od besa, Celije kroči napred. „To je samo kleta robinja.“

Mršavi čovek izvuče iz toge dugačak bodež. „Muka mi je od tebe.“ Nehajno je držao bodež za vrh. „Uradi kao što ti kažem.“

Celijeve oči poleteše ka njegovim telohraniteljima.

Istog časa nož se nađe u položaju za bacanje. „Proteraću ti ovo kroz srce pre nego što oni pređu i pet koraka.“

„Smiri se, družo moj“, reče Aufidije. Izgledao je zabrinuto. „Nema smisla da neko bude ranjen.“

Mršavi se osmehnu. „To zavisi od Celija.“

Ostali su samo posmatrali sukob, koji se kuvao već mesecima, i niko nije hteo da se suprotstavi moćnom i vlastoljubivom plemiću.

Mršteći se jarosno, Celije pusti devojku.

Mršavi je prstom pozva da mu priđe. „Uživaj u Lupanaru“, reče Celiju, zapovednički pokazujući rukom niz ulicu.

„Nije mu pravo što su dva niskorođena građanina dobila batinu, a onda spreči ekvita da pojebe robinju?“, prosikta Celije ispod glasa. „Drkadžija je ili postao premekan ili je poludeo.“

„Ni jedno ni drugo“, odmahnu Aufidije glavom. „Previše je on lukav.“

„Šta je onda?“

Aufidije preču pitanje i drugarski pljesnu riđeg po plećima.

„Vreme je da se pije još vina!“

Celije pusti da ga Aufidije odvede, a ostali su krotko išli za njima. Bilo im je drago što je sukob razrešen bez krvoprolića. Neće uvek biti tako.

„Vidimo se sutra u Senatu“, doviknu mršavi za njima.

Stajao je ćutke, držeći robinju, dok društvo malo ne odmače. Njegova dva telohranitelja čekala su u senkama. Devojka pogleda u njega uzrujano, nadajući se da će je pustiti, ali kad se prodorni plemićev pogled okrenu ka njoj, u njemu je bila požuda. Pojačavajući stisak, on je povuče u jedan uzan prolaz.

Zacvilela je od straha. Bilo je očigledno šta je čeka. Promenio se samo onaj koji će je silovati.

„Da ćutiš, inače ću te povrediti.“

Podigavši pogled s poslednje gomile koju je ispovraćao, krupni konjanik vide da mršavog i robinje više nema na vidiku. „Sigurno je sve to smislio da je sam ščepa“, progundā. „Taj se čovek neće zaustaviti na kvestorstvu.“

„Brzo će taj postati konzul“, požali se Celije. Riđi nije video šta je snašlo robinju.

Vekovima su Rimom vladala po dva konzula birana svake godine, a pomoć su im pružali vojni tribuni, sudije i Senat. Taj bi sistem bio vrlo uspešan da su se oni koji su u njemu imali udela držali zakona. Dvojica visokih zvaničnika, koji su u suštini vladali Rimom, smenjivala su se svakih dvanaest meseci u skladu s vrlo starim statutom, donesenim da bi se sprečio ma koji pojedinac da prigrabi vlast. Od građanskog rata vođenog oko političkih prava trideset godina ranije, međutim, rimska demokratija je propadala i važni položaji nisu prelazili s čoveka na čoveka ni desetak puta za jedno pokolenje. Ta pojava je nastala s častohlepnim plemićima kao Marije, Cina i Sula, koji su primorali oslabljeni Senat da im dopusti da zadrže konzulstvo preko roka. Sad se svega nekolicina povlaštenih uspinjala na konzulski položaj, ljubomorno čuvan kao pravo samo najbogatijih i najmoćnijih porodica u Italiji. Bila je neophodna neverovatna snaga volje da neko postane konzul zahvaljujući samo sopstvenim vrednostima.

„Đubre će pre ili posle napraviti neku grešku“, gnevno reče Celije. „Svako na kraju pogreši.“ I dalje je kipeo od besa, ali je znao da je suviše pijan da nadmudri svog neprijatelja. Vukući krupnog druga za sobom, oteturao se ka Lupanaru.

Mršavi je dugim koracima zašao u mrak, čvrsto držeći devojku za mišicu. Uzana uličica je bila zasuta otpacima i izlomljenom

grnčarijom koje su izbacivali stanari okolnih kuća. Pronašavši konačno jedno pogodno mesto, mršavi pocepa tanku haljinicu i gurnu robinju na zemlju. Pala je nezgodno, izlažući trouglić tamnih malja ispod stomaka. Zadižući togu, on joj nogom razdvoji bedra, pa se spusti na kolena. Devojka vrisnu od užasa. Prodro je u nju uzdišući od zadovoljstva i željno gurao i izvlačio. Žena mu već neko vreme nije bila dobro, pa su mu telesne potrebe bile zanemarene. Obuzet jurnjavom za napretkom u političkoj karijeri, mesecima je bio lišen seksa.

Devojci su oči bile razrogačene od straha.

„Pogledaj me još jednom pa ću ti preseći grkljan!“

Žurno ga je poslušala i gurnula ruku u usta da uguši krike. Suze su joj se nemo slivale ispod sklopljenih kapaka. Takav je bio usud robinje.

Glasno zabrektavši, on svrši, zarivajući se duboko u nju. Devojka nije otvarala oči dok je on ustajao, nameštajući togu. Zagleđao se odozgo u nju sa zadovoljnim osmehom. Čak i s licem natečenim i mokrim od suza, devojka je zaista bila lepa. Zadovoljivši požudu, mogao je sada da se vrati kući. Morao je da završi za sutradan govor o javnim troškovima. Ako taj govor bude dobro primljen, izgledi da bude izabran za kvestora znatno će mu porasti. Prethodno je služio među Jupiterovim sveštenstvom i kao vojni starešina, a sada je bio rešen da dalje napreduje putem plemićke karijere – *cursus honorum* – što je moguće brže.

Otac bi mu sigurno bio ponosan da vidi koliko mu se visoko sin jedinac uspeo. Njegova porodica jeste bila patricijska, ali nije bila bogata. Otac mu je godinama ulagao mnogo truda u Senatu da bi dostigao položaj pretora, odmah ispod konzulskog, nešto malo pre nego što će umreti. Sinovljevu karijeru u početku su podupirale porodične veze, koje su mu otvarale mnoga vrata što bi inače ostala zatvorena. Isplatile su se i sve one duge godine za kojih je slušao očeve razgovore s političkim istomišljenicima, pratio rasprave u Forumu i prisustvovao gozbama u visokom društvu. Postepeno je postao umešan političar, a prikladan brak

mu je učvrstio društveni položaj. Udaja jedne tetke za moćnog konzula istakla ga je u očima javnosti, ali kad mu je teča umro usred građanskog rata, i njegov napredak je zastao.

Sulina krvava vladavina bila je opasna po sve neistomišljenike. Prvi vojskovođa koji je ikada uveo vojsku u Rim, Sula je smakao doslovno svakoga ko mu se našao na putu. Tako je stekao nadimak Kasapin.

Mršavog čoveka su samo inteligencija i volja provele živog kroz ta vremena. Najčistijim trudom uspeo je da izgradi mrežu bogatih i moćnih prijatelja i sada je bio zvezda u usponu u svetu rimske politike. Počinjali su da ga primećuju ljudi kao Laton i Pompej Veliki. Marko Licinije Kras, jedna od najistaknutijih ličnosti u Rimu, pružio mu je ogromnu finansijsku potporu, ali mladom političaru je bila potrebna i podrška sitnijih ljudi. Bila je ovo dobra prilika da pokaže ko je predvodnik.

Preplašivši Celija i primoravši ga da mu se potčini, mršavi je učvrstio nadmoć nad svojim prijateljima ekvitema nižeg položaja. Potrebni su mu bili poslušni saveznici da bi se glatko kretao putem ka vlasti. Prestonica je bila puna onih koji su želeli da vladaju, ali vladarski položaj je bio otvoren samo malobrojnim. Ako sve bude odigrao kao što treba, jednog dana će se i on naći među njima.

Prenuo se i vratio u sadašnjost. „Idi kući. Pre nego što neko manje milosrdan naiđe na tebe.“

Neverica prelete robinjinim licem, ali je ona brzo sakri.

„Hvala ti, gospodar.“ Videla je bodež i koliko je brzo on u stanju da se posluži njime.

„Brzo, inače ćeš završiti u Tibru.“ Pomisao da ubije devojkicu nije ga privlačila – nije bio hladnokrvni ubica. Okrenuo se i nestao. Devojkica je sačekala dok svi zvuci nisu utihli u noći. Čvrsto stežući oko sebe poderanu haljinu, potrčala je kući svog gospodara. Vraća se prekasno i bez pazarene hrane, doček koji će joj Gemel pripremiti biće još gori od onoga što je upravo pretrpela, ali nije imala nikuda drugde da ode.

Devet meseci kasnije...

Trgovac je otvorio vrata ne pokucavši prethodno, i ušao u sobičak. Znoj mu je liptao s lica. Zapiljio se naniže u odojče u kolevčici.

Velvina, koja je dojila drugo blizanče, pogleda u gospodara sa strahom izmešanim s mržnjom.

„Još gladnih usta! Ovo je barem devojčica“, reče Gemel mršteći se. „Budem li imao sreće, biće na tebe, pa ću je za koju godinu prodati nekoj javnoj kući.“

Kad se okrenuo ka Velvini, lice mlade majke se zgrči u iščekivanju onoga što će je snaći.

„Sutra se vraćaš u kuhinju. Dva dana odmora ti je i previše!“

Velvina nije imala izbora. Morala je da poslušna. Izmoždjena od dugog porođaja, moraće da loži peć i da riba podove. Druge robinje će joj pomagati koliko budu mogle.

„Ne zaostaj s poslom“, pripreti Gemel, „ili ću ih oboje ostaviti na đubrištu.“

Samo su najsiromašniji ostavljali novorođenčad da umru na gomilama gradskog đubreta. Velvina prvi odojče bliže uz sebe. „Neću, gospodar!“

„Dobro.“ Savio se i stegnuo je za dojku. „Doći ću večeras“, progundā. „I bolje bi ti bilo da ta derišta ne kmeče.“

Velvina zagriže usnu tako da je prokrvarila, pregrizavši nagon da se pobuni.

Trgovac joj se s praga požudno isceri, pa nestade.

Velvina se zagleda u svog dečaćića. „Sisaj, maleni moj Romule“, šapnu mu.

Za njenu dečicu neće biti zlatnih amajlija ni obreda davanja imena kad im bude bilo devet dana. Kao i ona, i oni su bili robovi, nisu imali građanska prava. Majčino mleko je bilo jedino što je imala da dā sinčiću. „Porasti mi zdrav i snažan.“

Jednog dana ćeš ubiti Gemela.

I onog mršavog.

Treće poglavlje

Olen

Severna Italija, 70. god. p. n. e.

Proslava Vinalija rustika došla je i prošla, a Tarkviniju se još nije ukazala prilika da umakne s latifundije i ode da obiđe Olena. Obično je uživao u svetkovinama koje su svake godine pratile ubiranje letine – po pravilu su bile razuzdane i trajale po nekoliko dana. Ove godine je bilo drugačije, iz nekoliko razloga. Pojedene su ogromne količine hrane i popijeno mnogo vina, ali Celije nije dozvolio da mu se slavlje otme iz ruku. Kao što je Dekster i predvideo, za radnike nije bilo mesa. Celije nikad nije potrošio ni jedan jedini sestercij ako je to ikako mogao da izbegne. Tarkvinije je postajao nestrpljiv. Imao je očajničku potrebu da porazgovara s haruspeksom o svom priviđenju, koje mu se dosad vraćalo u snu nekoliko puta, ali se nije usuđivao da šmugne bez dopuštenja, jer je vilikus znao za njegovu želju da ode u planinu. Dekster je naročito usavršio kažnjavanje radnika koji bi prekršili Celijeva pravila. Nije bilo neuobičajeno da ljudi umru od povreda koje bi im naneo.

Jednog ranog jutra, oko dve nedelje posle onog razgovora s predradnikom, mladi Etrurac je pozvan u Celijevu radnu sobu popločanu kamenom. Tarkvinije se obradovao. Događaji se pokreću.

I dalje ga je plašilo da se nađe pred tim Rimljaninom okrutnog lica. Tarkviniju se zemljoposjednik ni najmanje nije dopadao, mada ne bi umeo da objasni zašto, a san koji mu se vraćao samo je osnažio to osećanje.

Celije je neko vreme proučavao nekakav pergament na svom stolu i nije obraćao pažnju na Tarkvinija. Mladić je čekao, radoznalo zagledajući razne suvenire u prostranoj pravougaonoj sobi. Kipovi grčkih bogova stajali su s obe strane niskog oltara. U jednom alkovu nalazila se bista nekog muškarca s kukastim nosom i prodornim očima, postavljena tako da je vidi svako ko uđe u prostoriju. S eksera su visili štitovi i mačevi raznih vrsta, Celijevi trofeji stečeni dok je vojnikovao. To je oružje, svedočanstvo o svetu izvan latifundije, pobuđivalo Tarkvinijevu maštu. Mladić je mnogo naučio od Olena, ali većina toga je bila samo teorija. Ovi predmeti su bili stvarnost.

Plemić napokon podiže pogled, ne opazivši šta je u sobi privuklo Tarkvinijevo zanimanje.

„Mnogo mi je ovaca poklano u poslednje vreme“, reče on kuckajući noktima po zubima. „Dajem ti tri dana. Za to vreme hoću bar šest vučjih koža na zidu.“

„Tri dana?“ Tarkvinija zaprepasti taj rok. „Šest vukova?“ *Zbog čega sada?* Ima mesec dana kako je rekao Celiju za poklanu jagnjad.

„Tačno tako“, reče Celije ledenim glasom. „Osim ako bi neko drugi mogao bolje? Mnogi bi jedva dočekali da izbegnu žetelački posao.“

„Mogu ja to, gospodaru“, žurno odvrati Tarkvinije. Tako će imati priliku da nabavi mesa Deksteru.

Celije mahnu rukom otpuštajući ga.

Tarkvinije je već stigao do vrata kad riđi zemljoposjednik progovori ponovo.

„Budeš li okasnio da se vratiš, daću da te razapnu.“

„Gospodaru?“ Tarkvinije je, preneražen, bledo zurio u Celija. Pretnja je zvučala istinito.

„Čuo si me“, odgovori mu zemljoposjednik. Oči su mu bile tamni prerezi.

Tarkvinije nakloni glavu i zatvori vrata za sobom. Uplašen zagonetnom pretnjom, Tarkvinije ode u izbu svojih roditelja i pokupi nekoliko stvari, luk i tobolac sa strelama. Pomisao da će provesti neko vreme s Olenom obodri mu duh. Smešeći se široko, poljubio je majku za rastanak i ostavio gazdinsku kuću i pomoćne zgradice za sobom.

Gajevi maslina na padinama iznad vile vrveli su od robova uposlenih na berbi. Prva stabla donesena su iz Grčke pre nekoliko stoleća. Zelene masline i njihovo skupoceno ulje činili su veliki deo rimskog bogatstva. Tarkvinije se ponovo upita zašto Celije nije zasadio više maslina da olakša sebi nevolje s novcem.

„Ne zaboravi na našu pogodbu!“, doviknu vilikus kad je ugledao Tarkvinija. „Inače ću te poslati da melješ žito.“ Od mlevenja žita grbača je pucala još gore nego od žetve i bila je to uobičajena kazna. „Dobro je što ideš gore“, dodade Dekster zloslutno.

„Šta hoćeš da kažeš?“

„Kras se zanima za starca. Sami bogovi znaju zašto.“

Tarkvinije zausti da pita još nešto, ali se nadzornik već okrenuo od njega i izvikivao naređenja.

Zbog čega bi Olen mogao da zanima Marka Licinija Krasa? Taj neviđeno bogati plemić porazio je prethodne godine Sparta-ka i stavio tačku na ustanak robova koji je umalo oborio Rim na kolena. Svi su znali da je Pompej Veliki, Krasov glavni takmac, lukavo prigrabio tu pobedu. Laž mu je donela potpuni trijumf koji mu je priredio Senat, dok je Kras morao da se zadovolji pukom pešačkom paradom. Mesecima posle toga Kras, koliko god gnevani bio, nije uspevao da povrati političku prednost.

Nedavno je, međutim, spretnim manevrom uspeo da postane konzul rame uz rame s Pompejem, te su njih dvojica, praveći početnu predstavu da pokažu kako su jedinstveni, obnovili tribunat, koji je Sula bio ukinuo. Na položaj tribuna mogli su da dođu samo plebejci. Tribuni su imali pravo da stave veto na zakone donošene u Senatu i da sazovu javna veća da bi usvojila vlastite zakone, i bili su krajnje omiljeni među običnim Rimljanima. Ta reforma je bila pametan potez. Kras je novostečeno priznanje smesta iskoristio

da u Senatu podstakne otpor prema Pompeju. Njegovom kolegi konzulu bilo je svega trideset šest godina i po zakonu je bio premlad da bi dospao na taj položaj. Osim toga, nikada nije bio postao senator. Pompej je brzo dočuo za Krasovu taktiku, pa su se uskoro javno gložili. Umesto da sarađuju kao što je trebalo, njihovo suparništvo postalo je ogorčenije nego ikada.

Tarkvinije zadrhta.

Mogao je da postoji samo jedan razlog za Krasovo zanimanje. Bronzana jetra. Tarhonov mač. Celije je naumio da proda te svete predmete čoveku koji je želeo – kome su bila potrebna – znamenja božanske naklonosti.

Išao je dalje dok su mu se misli kovitlale. Vreme je odjednom postalo životno važno.

„Izvrdaš opet?“ Mavro, i dalje okovanih nogu, dopola uzveran uz jednu maslinu, kiselo je gledao Tarkvinija. Tamnopusi rob držao je u jednoj ruci oštar nožić kojim je odsecao masline s grana, a drugom je obrglio stablo. Na leđima je imao korpu ispletenu od trske. „Zna li gospodar za ovo?“

„Poslao me je u lov na vukove. Da ulovim pola tuceta za tri dana. Hoćeš sa mnom da mi pomogneš?“

Od pomisli na takvu opasnost Mavro poblede.

Tarkvinije je izveo pokrete zatezanja tetive i otpuštanja strele.

„Ništa onda, nastavi da bereš.“

Čvornovata stabla i uposleni berači uskoro ostadoše za njim dok se uspinjao iznad granice maslinjaka. Odatle je već mogao da vidi okolinu koju je tako dobro poznavao i toliko voleo. Vadi-monsko jezero je svetlucalo na suncu i Tarkvinije je gutao prizor, odagnavši načas brige zbog onoga što je čuo od Celija i Dekstera.

Jak miris planinskih trava ispunjavao mu je nozdrve i on je duboko udisao. Ubrao je grančicu ruzmarina s obližnjeg žbuna i stavio je u naprtnjaču, za kasnije. Mladić je budno motrio hoće li negde ugledati vukove, mada je to bilo slabo verovatno za dana. Ti grabljivci su živeli u šumama gore znatno više u planini i silazili su da love samo u suton ili u svitanje. Tarkvinije im je učio tragove tu i tamo. Ugledao je čak i ostatke jedne ovce pored njihove staze.

Ptice su potpuno očistile kosti od mesa. Samo je još jedan šakal sisao srž iz polomljene butne kosti. Šmugnuo je pre nego što je Tarkvinije stigao da zapne luk.

Mladić je lagano prilazio Olenovoj kolibi, ne prestajući da pretražuje pogledom nebo i obronke ne bi li uočio ma kakav znak nečeg neuobičajenog. Prebrojao je osam mišara koji su lebdeli na toplim strujama oko vrha. Uverivši se da ih nema dvanaest i da oblaci deluju bezazleno i brojem i oblikom, sigurnim korakom se ispeo uz šljunkovitu kosu.

Ubrzao je ugledavši Olenovo majušno boravište. Iako je bio tako visoko, postajalo je vruće i jedva je čekao da predahne. Sklepana kolibica u kojoj mu je učitelj živeo nalazila se na ivici jednog proplanka, na mestu s koga je pucao pogled ka jugu, do jezera i iza njega. Bilo je to jedno od Tarkvinijevih najdražih mesta, puno lepih uspomena.

„Konačno si me udostojio svog prisustva.“

Tarkvinije se naglo okrenu i ugleda Olena na stazici iza sebe.

„Kako si se tu stvorio?“ Tarkviniju je toliko laknulo što zatiče haruspeksa živog da ga umalo nije zagrlio.

Olen se osmehnu i namesti kožnu kapu na glavi. „Imam ja svoje načine. Drago mi je što te vidim, momče. Jesi li šta zapazio dok si se peo ovamo?“

„Ne mnogo. Šakala. Osam mišara.“ Tarkvinije sleže ramenima izvinjavajući se. „Došao bih pre, ali trebala je čitava večnost da se letina sabere.“

„Nije važno. Došao si sad.“ Olen spretno pređe preko toga. „Imamo da razgovaramo o mnogo čemu, a nemamo mnogo vremena.“

„Ne mogu dugo da ostanem.“ Tarkvinije potapša luk koji mu je visio preko levog ramena. „Imam samo tri dana da ulovim šest vukova.“

„Baš dobro onda što sam ja ulovio nekoliko, a?“

Olen pokaza prečke za sušenje ispred kolibe. Preko njih je bilo prebačeno pet koža s prepoznatljivim sivim krznom.

„Jedan za tri dana? Ništa lakše“, osmehnu se široko Tarkvinije. „Šta se dešava? Obično ostavljaš lov meni.“